

való kiterjesztését. Az intézkedés pénzügyi és gazdasági hatásai a következők: az egy évvel való kiterjesztés 6,250.000, a két évvel való kiterjesztés 14,350.000 font sterling többletköltséget jelentene. Ebből 2—5 millió font megtérülne a ma fenntartott felnőtt oktatás költségeiből és a munkanélküli segélyből. Az egy évvel való kiterjesztés 160.000, a két évvel való kitolással 250.000-rel csökkentené a munkanélküliek számát.

Törökországban az olyan falvakban, ahol nincsen iskola, rádió útján való tanítással kísérleteznek. Rádió útján tartanak kurzusokat felnőttek részére higiéniaiából és mezőgazdaságtanból, ezeket minden ifjú 25 éves korig hallgatni köteles.

Kaliforniai, angliai és osztrák iskolák évek óta kicserélik egymás iskolai rajzait. A csereviszonyban álló iskolák ugyanazt a témát dolgoztatják ki, azután a rajzok elvándorolnak Bécs, London és Los Angeles között, ahol valamelyik iskolában kiállítják azokat. Ezáltal a rajztanárok nemcsak összehasonlítási lehetőséget nyernek, a különböző nemzeti jellegből eredő sajátos felfogásokra, hanem igen fontos felvilágosítást nyernek a gyermeki alakítás sajátosságairól.

(Szenes Adolf)

LAPSZEMLE

Magyar Paedagogia f. évi 1—3. (január—március) számában *Prohászka Lajos dr.* a nem régen elhunyt nagy humanista pedagógusnak: *Fináczy Ernő dr.* emlékének áldozik. Klasszikusan felépített tanulmányában megható hűséggel rajzolja meg a nagy pedagógus arcképét, ki Kornis Gyula dr. szavai szerint »a nevelés multjának legnagyobb magyar bűvára« volt s ki nagy erkölcsi személyiséggel és tudományos tekintélyével az utolsó évtizedekben a magyar pedagógiai élet irányítására minden kérdésben döntő befolyást gyakorolt.

A lap következő cikkében a szerkesztő *Fináczy Ernő dr.*-nak: *Törvénytervezet a tanügyi közigazgatás újjászervezéséről* szóló mintegy 50 oldalas javaslatát teszi közzé, melyet néhai gróf Klebelsberg Kunó dr. akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter felkérésére 1926-ban készített el a nagy pedagógus.

A tanügyi közigazgatás szervezetének a közel jövőben megvalósítandó új tervezete eddigi hiányos értesüléseink alapján is sok tekintetben más alapelvek figyelembevételével kívánja megoldani e kérdést, — mégis nem lesz érdektelen, ha *Fináczy Ernő dr.* közzétett javaslatának lényeges elgondolásait éppen aktualitására való tekintettel röviden összefoglaljuk.

Az ő nagyszabású tervezete 3 fejezetben, 55 §-ban tárgyalja a kérdést, melyhez egy általános és a fejezetekhez külön írt egy-egy részletes indokolás kapcsolódik.

Az I. fejezet a *tanügyi közigazgatásról és felügyeletről*, a II. fejezet a *fejezeti eljárásról*, a III. fejezet a *javaslattal kapcsolatos kivételes és vegyes intézkedésekről* szól.

Az I. fejezet lényegesebb gondolatai: Budapest, Szeged, Debrecen és Pécs székhelyekkel az ország négy *közművelődési tartományra* oszlik fel.

A közművelődési tartományokba belétartoznak az érdekelt területeken fekvő ovodák, (menedékházak), az elemi, az ismétlő, a gazdasági népiskolák, az iparos- és kereskedő-tanonciskolák, a kisdedovónő- és tanító(nő)-képzők, a polgári iskolák és az összes középiskolák. (Nem érinti e javaslat a felső-kereskedelmi, a felső ipari és felső mezőgazdasági szakiskolákat és a gyógypedagógiai intézeteket, mely intézetek felügyeletéről a tartományi elnöktől függetlenül külön szervek gondoskodnak.)

A közművelődési tartományok élén a IV. f. osztályba kinevezett *közművelődési tartományi elnök* áll, ki igen sok eddigi miniszteri jog átvételével a közm. tartományi igazgatóság felelős vezetője.

A tartományi igazgatóság személyzetét az elnökön és az állandó h. elnökön kívül a *fogalmazási tisztikar*, a *felügyelői tisztikar*, a tanulm. igazgatóság mellé rendelt keb. *számvevőség* és az irodai kezelő és altiszti személyzet alkotják.

A fogalmazási és számvevőségi személyzet a tartományi elnök és helyettes elnökkel együttesen a vallás- és közoktatásügyi minisztérium fogalmazási, illetőleg számvevőségi személyzetével egy státust alkot. Ez — bár kifejezetten nincs benne a javaslatban — bizonyára azt jelenti, hogy a tartományok fogalmazási és számvevőségi személyzetét a minisztérium decentralizálásával a tartományokba áthelyezett e két kategóriába tartozó tisztviselői alkotnák. Ezt a következtetésünket erősíti meg a javaslatnak az a része is, mely arról szól, hogy a jövőben a minisztériumi tisztviselők státusába csak a tartományokban már szolgálatot teljesített kiváló tisztviselők juthatnak be.

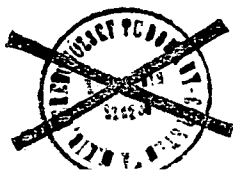
A javaslat értelmében a középiskolai tankerületi kir. főigazgatóságok, a tanítóképző intézetek kir. főigazgatósága s így az újabban felállított polgári iskolai kir. főigazgatóságok is megszűnnének s azok eddigi összes jogköreik a tartományi elnök hatáskörébe utaltatnak.

Az iskolák tanulmányi felügyeletét az egyes iskolafajok szerint, az iskolafajokra képesített s a tartományi elnöknek alárendelt megfelelő számú rendszeresített állásra megbízott szakfelügyelők látnák el. A négy tartomány szakfelügyelői összesített létszámmal egy külön felügyelői státust alkotnának.

A kir. tanfelügyelőknek és segédtanfelügyelőknek az egyes vármegyék területére érvényes eddigi adminisztratív és felügyelői működésük az elemi népoktatást illetőleg továbbra is érvényben maradnának, de működésükben közvetlenül az illetékes tartományi főnökségek alá rendeltetnének.

Igen nevezetes szerepet juttat a javaslat az egyes tartományokban megszervezendő *tartományi közművelődési és tartományi u.n. jelölő bizottságoknak*.

A tartományi közm. tanács tagjai az elnökön kívül az illetékes egyetem néhány kinevezett tanára és a tartomány területén lévő összes szakfelügyelők. A közm. tanács feladata lenne, hogy az egyes pedagógiai és didaktikai kérdésekben szakvéleményt nyilvánítson, ilyen irányban megfelelő javaslatokat készítsen, valamint külön ügyrend alapján e tanács irányítaná a tartomány területéhez tartozó összes középfokú iskolák tanulmányi felügyeletét és a kir. tanfelügyelői hatáskörön túl még külön a népiskolák főfelügyeletét is.

A tartományi jelölő-bizottságnak viszont az egyes iskolatípusoknál megüresedő állások szabályszerű betöltésénél lenne érdemleges, véleményező és ezáltal döntő szerepe.

A jelölő-bizottság tagjai az elnökön kívül két egyetemi tanár, a szóbanforgó iskolafajnak két szakfelügyelője és a tanári testületek által ide delegált két tanára, — viszont az elemi iskolák tanszemélyzetének alkalmazására vármegyénként u. n. népiskolai jelölő-bizottságok szervezetenek, melyeknek a vármegye alispánja, a kir. tanfelügyelő, a közigazgatási bizottság két kiküldöttje, a legközelebb fekvő tanítóképző-intézet igazgatója s a vármegyei tanítóegyesület két képviselője lennének a tagjai.

Amint látjuk, úgy a tartományi közm. tanácsnak, mint a tartományi jelölő bizottságoknak igen fontos szerepkört juttat a javaslat, mert a nevelésügynek két legfontosabb részét — a tanulmányi felügyelet irányítását és a tanszemélyzet kiválogatását valóban ezen alkotmányos szakbizottságok determinálnák.

Itt érdekes lesz megjegyeznünk, hogy az elemi iskolai tanszemélyzet kinevezését és áthelyezését a közm. tartományi elnök közvetlenül intézi, — míg a magasabb képesítésű tanszemélyzet kinevezését a vallás- és közoktatásügyi miniszter eszközli, de szintén a tartományi jelölő-bizottság hármas jelölésének figyelembevételével.

Az I. fejezet további részeiben főleg azokról a jogszabályokról szól, melyek a községi, székesfővárosi, felekezeti stb. iskolák vezetésénél — tekintettel az eddigi törvényekre és rendeletekre — figyelembe veendők.

Az egyes közm. tartományoknak az állami költségvetésbe címletenként beillesztett külön budget-jük van, de a tartományokba tartozó összes személyzet fizetése továbbra is a központi illetményhivatal által folyósíttatik.

A javaslat II. fejezete a fegyelmi eljárások rendelkezéseit tartalmazza. Megállapíthatjuk, hogy e szabályzat teljesen modern szellemben készült, s teljes figyelemmel van arra, hogy a fegyelmi bíróságokban a tanári állás külön természetét megértő (többségben pedagógus) tagok foglaljanak helyet; egyben a javaslat figyelemmel van az egyes felekezeti, szerzetes és községi iskolák számba veendő különleges jogviszonyaira is.

A III. fejezet néhány speciális intézkedést tartalmaz, intézkedik a törvény végrehajtásának idejéről s néhány elvi és átmeneti intézkedésről.

Fináczy Ernő dr. javaslatához külön általános és részletes indokolást csatol; itt míg egyfelől az egyes európai kulturá államok érvényben lévő tanügyi közigazgatását ismerteti, másfelől pragmatikus kapcsolatokban gondos precizitással tér ki mindazon intézkedésekre, melyek e javaslat felvett szövegének megvilágítására, illetőleg magyarázatára szolgálnak.

Gondos, a közigazgatás törvényeit és rendelkezéseit ismerő, szerves, nagy koncepciójú javaslattal van itt dolgunk.

A magunk részéről örömmel állapítjuk meg, hogy a magyar polgári iskolákra vonatkozólag a javaslat teljes mértékben a középiskolákra vonatkozó elveket juttatja érvényre.

Más dolog már most az, hogy elvi szempontból a javaslat intencióival mindenben egyetértünk-e? Így nem látjuk tisztán, hogy a tanulmányi felügyeletet végző szakfelügyelők és az adminisztratív és főirányítást intéző fogalmazási személyzet érdemleges együttműködése ilyen konstrukció mellett

eredményesen biztosítható-e, holott a külföldi államokban az iskolák mindenemű irányításánál a pedagógusoknak jut a domináns szerep. — Továbbá vajjon az a valóban értékes elgondolás, hogy az egyes tartományokon belül az összes nevelő intézmények egységes elvek által irányítottatnának, tényleg teremne-e olyan értékes gyümölcsöket, hogy évtizedeken át kipróbált és kitűnően bevált felügyeleti hatóságaink eddigi szuverenitását nyugodtan feláldozhatjuk.

A folyóirat további részében *Kornis Gyula dr.*-nak, a tragikusan elhunyt másik nagy pedagógus: *Weszely Ödönnek* ravatalánál tartott megindító klasszikus gyászbeszédét hozza, míg az irodalmi rovatban többek között *Stühlmann Patrik dr.*: Az ifjúság lélektana, *Loczka Alajos dr.*: Iskola és élet a nevelés nagy útjain, *Csada Imre dr.*: Fizikai gyakorlatok c. művek ismertetéseit kapjuk. (kd.)

A **Pedagógiai Szeminárium** f. évi 3. számában *Koppány (Kutsera) István*: *Kétezer év távlatából* címen a mindig aktuális Horatius csodálatának szentel néhány szép gondolatot.

Dr. Sár mándi (Schmidl) Sándor: *Ranschburg Pál*, a jeles lélekbúvár-nak 30 éves jubileumát ünnepli.

Masson Izabella: *A polgári iskola fejlődése az utolsó évtized alatt* címen értekezik. Jeles tanulmányában a statisztika pozitív adatain át mutatja föl a magyar polgári iskolák fejlődését s mindinkább érvényesülő nagy nemzetnevelő hatásait. Igen részletesen taglalja a munkaiskolai gondolat érvényesülését, a székesfővárosi irányító polgári iskola megalakulását és annak pedagógiai munkálkodását. Kár, hogy nem említette meg, hogy hazánkban a munkaiskolai gondolatnak tulajdonképpen első elindítója az akkor még Budapesten székelő s ma Szegeden működő gyakorló polgári iskola volt, mely *Szenes Adolf* igazgató első irányítása után folyóiratunkon és kiadványainkon át ma is legtermékenyebb munkása a cselekedtető oktatás módszertanának. (kd.)

A **Magyar Középiszkola** f. évi 3.—4. (március—áprilisi) számában *Dr. Várkonyi Hildebrand*: *A nevelő éthosza és pszichológiája* c. tanulmányát folytatja. — Ez alkalommal a kitűnő pszichológus finom precizitásával azokat a lélektani követelményeket és főjellegzetességeket tárgyalja, melyek hozzátartoznak az eszményi nevelő személyiségéhez. Tanulmányának végén megállapítja, hogy »ideális, tökéletes személyiség és nevelő nincs a földön s meg kell elégednünk a személyiségek, kompromisszumok kialakulásával.«

Sziklay Andor: *A névmagyarosítás és a középiszkolai tanárok* c. cikkében arra a konklúzióra jut, hogy törvényhozásilag tenné kötelezővé minden közhivatali funkcionáriusra nézve a névmagyarosítást.

Dr. Petrich Béla az ausztriai iskolák életéből közöl igen érdekes, főleg nevelési kérdésekre vonatkozó adatokat. (kd.)

A **Magyar Tanítóképző** márciusi számában *Veress István dr.* »Az ifjúságtanulmány lényege és módszerei« címen hosszabb tanulmányt kezdett.